

Instrukcja użytkownika do skoroszytu B_Plan

1. Uwagi wstępne:

1.1. **Przed rozpoczęciem wprowadzania danych do biznesplanu konieczne jest zapoznanie się z instrukcją wypełniania.**

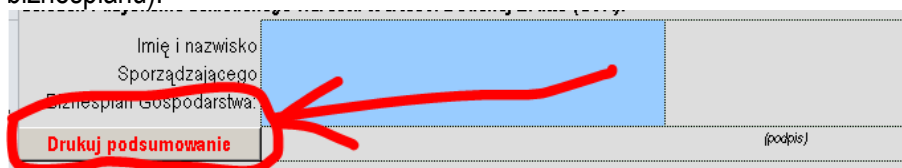
1.2. **Biznesplan należy sporządzić w wersji elektronicznej na formularzu udostępnionym przez ARiMR.**

1.2.1. Do przygotowania biznesplanu opracowano specjalny skoroszyt w wersji MS Excel 97-2003 (B_Plan_MGR.xls). Skoroszyt ten jest obsługiwany przez MS Excel 2003, 2007, 2010 oraz 2013.

1.2.2. Niektóre funkcje Excela są nieaktywne lub zmodyfikowane, ze względu na zastosowanie makr.

1.2.3. Biznesplan należy złożyć na elektronicznym nośniku danych (CD lub DVD).

1.2.4. W wersji papierowej należy złożyć wydruk podsumowania biznesplanu wykonany przy użyciu przycisku "Drukuj podsumowanie" dostępnego w arkuszu "Strona_tytułowa" (Strona tytułowa biznesplanu).

1.2.5. Na stronie tytułowej wydruku podpis musi złożyć Sporządzający biznesplan oraz Wnioskodawca (lub pełnomocnik / osoba reprezentująca).

1.3. **Wartości pieniężne dotyczące inwestycji należy podać w kwotach netto (bez VAT).**

1.4. **Wartości pieniężne dotyczące zakupów obrotowych środków produkcji oraz sprzedaży produktów należy podać:**

1.4.1. Dla Wnioskodawców rozliczających VAT na zasadach ogólnych - w kwotach netto (bez VAT).

1.4.2. Dla Wnioskodawców będących rolnikami ryczałtowymi (nie rozliczających VAT na zasadach ogólnych) – w kwotach brutto (z VAT).

2. Wymagania:

2.1. **Do poprawnego działania skoroszytu konieczne jest:**

2.1.1. Sprawdzenie i/lub właściwe ustawienie poziomu zabezpieczenia makr w MS Excel:

2.1.1.1. W wersji **MS Excel 2003** należy wejść do menu Narzędzia\Opcje, a następnie na zakładce "Zabezpieczenia" należy nacisnąć przycisk "Bezpieczeństwo makr". W oknie "Zabezpieczenia", na zakładce "Poziom zabezpieczeń" należy ustawić poziom "Średni". Wybór należy zatwierdzić naciskając przycisk "Ok".

2.1.1.2. W wersji **MS Excel 2007 lub wyższej** należy wejść do wstążki Plik\Opcje, a następnie na zakładce "Centrum zaufania" należy nacisnąć przycisk "Ustawienia Centrum zaufania...". W oknie "centrum zaufania", na zakładce "Ustawienia makr" należy ustawić poziom "Wyłącz wszystkie makra i wyświetl powiadomienie". Wybór należy zatwierdzić naciskając przycisk "Ok".

2.1.2. Skoroszyt należy otwierać w wersji **MS Excel 2003 lub wyższej**. Podczas otwierania powinien pojawić się monit:

2.1.2.1. W wersji **MS Excel 2003** okno "Ostrzeżenie o zabezpieczeniach": należy włączyć makra. Okno to będzie pojawiało się **zawsze** podczas otwierania skoroszytu.

2.1.2.2. W wersji **MS Excel 2007 lub wyższej** pasek "Ostrzeżenie o zabezpieczeniach": należy włączyć zawartość.

Jeżeli otwierany skoroszyt zostanie dodany do "Zaufanych dokumentów", to monit nie pojawi się więcej.

2.1.3. W przypadku pracy w wersji MS Excel 2003, na skutek wpisania do komórki więcej niż 255 znaków, zamiast opisu widoczny może być ciąg znaków '#' zamiast tekstu.

2.2. **Nazwy skoroszytu nie wolno zmieniać. Zmiana nazwy skoroszytu uniemożliwi korzystanie z formularza.**

3. **Pierwsze uruchomienie:**

3.1. **Jako pierwsze pojawi się okno z podstawowymi zasadami obsługi skoroszytu. Zrozumienie oraz akceptację poszczególnych zasad należy zaznaczyć „✓”, a następnie kliknąć przycisk „Rozumiem i akceptuję”.**

3.2. **Następnie wyświetlone zostanie okno, w którym użytkownik musi podać dane identyfikacyjne Wnioskodawcy niezbędne do zapisania skoroszytu dla konkretnego Wnioskodawcy. Wprowadzane dane będą podlegały kontroli kompletności i poprawności.**

3.2.1. Podstawowym identyfikatorem, który należy podać jest numer identyfikacyjny EP (ewidencji producentów). Jeżeli Wnioskodawca go nie posiada, to należy podać inny identyfikator, np. REGON, PESEL lub NIP.

3.2.2. Jeżeli wprowadzone zostaną niedozwolone znaki lub podany zostanie nieprawidłowy identyfikator, to niemożliwe będzie zapisanie skoroszytu.

3.2.3. Użytkownik zostanie poinformowany o nieprawidłowościach/konieczności podania danych/błędach czerwonym wypełnieniem oraz komunikatem.

3.2.4. Jeżeli wprowadzone dane będą prawidłowe i możliwe będzie zapisanie skoroszytu, to przycisk "Zapisz" zostanie udostępniony do użycia.

3.2.4.1. Zaprezentowane zostanie okno informujące o lokalizacji i nazwie zapisanego skoroszytu.

3.2.4.1.1. Skoroszyt zostanie zapisany w katalogu, w którym umieszczony jest wzór biznesplanu "B_Plan_MGR.xls". Z tego względu konieczne jest zapisanie wzoru biznesplanu na lokalnym dysku komputera (zapisywanie wzoru na "pulpicie" lub otwieranie go z folderu "pobrane" lub otwieranie go jako załącznika poczty elektronicznej lub otwieranie go bezpośrednio ze skompresowanego archiwum (np. .zip) nie jest właściwe i może prowadzić do błędów w działaniu skoroszytu).

3.3. **Po zapisaniu skoroszytu nie wolno zmieniać jego nazwy. Jeżeli konieczna będzie korekta podanych wcześniej w specjalnym oknie danych, to należy zrobić to w arkuszu "Strona_tytulowa".**

4. **Organizacja skoroszytu:**

4.1. **Skoroszyt składa się z arkuszy do wprowadzania danych oraz arkuszy z danymi obliczonymi na potrzeby weryfikacji biznesplanu przez ARiMR, oceny spełnienia części kryteriów dostępowych oraz obliczenia części kryteriów punktowanych niezbędnych do sporządzenia listy kolejności przysługiwania pomocy przez ARiMR.**

Uwaga:

W skoroszycie nie są obliczane punkty, a jedynie informacje i dane, na podstawie których punkty obliczy ARiMR.

4.2. **Nazwy arkuszy mają charakter symboliczny. Pełne nazwy tabel znajdują się w pierwszym wierszu każdego arkusza.**

4.3. **Arkusze do wprowadzania danych:**

Arkusz	Tabela
Strona_tytulowa	Strona tytułowa biznesplanu
Cele	Wskazanie sposobu osiągnięcia wzrostu wartości dodanej brutto (GVA) gospodarstwa, wybrane cele przekrojowe, wybrane działania podejmowane do osiągnięcia wzrostu wartości dodanej brutto (GVA) gospodarstwa
Działki	Oświadczenie o posiadanych działkach ewidencyjnych wchodzących w skład gospodarstwa rolnego przedstawionego w biznesplanie

Arkusz	Tabela
Uprawy	Uprawy na gruntach ornych, w plantacjach wieloletnich, TUZ, w sadach oraz ugory
Przypisanie upraw do działek	Przypisanie upraw do działek
Poplony	Poplony
Struktura rodz rb	Struktura rodzajowa użytków rolnych w okresie bazowym
Struktura rodz rd	Struktura rodzajowa użytków rolnych w okresie docelowym
Struktura vlas rb	Struktura własnościowa użytków rolnych w okresie bazowym
Struktura vlas rd	Struktura własnościowa użytków rolnych w okresie docelowym
Roczne obroty zwierząt rb	Roczne obroty zwierząt w sztukach fizycznych w okresie bazowym
Roczne obroty zwierząt rd	Roczne obroty zwierząt w sztukach fizycznych w okresie docelowym
Pozostała produkcja	Rozmiar ilościowy: pozostałej produkcji zwierzęcej oraz roślinnej w działach specjalnych, produkcji z pozostałych zwierząt oraz powierzchnia trwałych upraw energetycznych poza użytkami rolnymi
Środki transportowe	Ciągniki, środki transportu, kombajny, maszyny samojezdne (w okresie bazowym)
Maszyny i urządzenia	Maszyny, narzędzia i urządzenia (w okresie bazowym)
Budynki i budowle	Budynki i budowle (w okresie bazowym)
Inwestycje w ochronę środowiska	Planowane inwestycje w środki trwałe służące ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu
Inwestycje POZOSTAŁE	Planowane pozostałe inwestycje w środki trwałe (nie służące ochronie środowiska i niezapobiegające zmianom klimatu)
Uproszczone zestawienie rz-f	Uproszczone zestawienie rzeczowo-finansowe
Podatki	Podatki związane z obliczeniem GVA
Płatności	Płatności związane z obliczeniem GVA
Zakupy	Zakupy obrotowych środków produkcji oraz usług związanych z obliczeniem GVA
Sprzedaże	Sprzedaże związane z obliczeniem GVA
Zestawienie Sprzedaży rb	Zestawienie sprzedaży z fizycznymi rozmiarami produkcji w okresie bazowym
Zestawienie Sprzedaży rd	Zestawienie sprzedaży z fizycznymi rozmiarami produkcji w okresie docelowym
Pozostałe informacje	Informacje dodatkowe i uwagi do biznesplanu

4.4. Arkusze z danymi obliczonymi:

Arkusz	Tabela
Zestawienie	Zestawienie
Kryteria dostępu	Kryteria dostępu do programu
Kryteria pkt	Kryteria podlegające punktacji

4.4.1. Po otwarciu powyższych arkuszy nastąpi automatyczne obliczenie informacji wprowadzonych we wszystkich arkuszach.

5. Korzystanie ze skoroszytu:

5.1. Zasady ogólne:

5.1.1. Nie wolno:

- formatować komórki;
- wstawiać ani usuwać arkuszy, wierszy, kolumn ani komórek poza możliwością dodawania lub usuwania wierszy w niektórych arkuszach po kliknięciu prawego przycisku myszy i wybraniu odpowiedniej opcji;
- wykonywać operacji na wielu arkuszach jednocześnie;
- wkopiowywać danych inaczej niż przez edycję pojedynczej komórki (po wciśnięciu F2 lub po podwójnym kliknięciu lewym przyciskiem). Próba wkopiowania danych w inny sposób może zakończyć się automatycznym zamknięciem skoroszytu bez zapisania ostatnich zmian lub zablokowaniem komórek do edycji.

5.1.2. Operacje na wielu komórkach jednocześnie należy wykonywać ostrożnie i z rozwagą. Obliczenia mogą nie być wykonywane w takiej sytuacji. W takiej sytuacji konieczna jest edycja pojedynczej komórki arkusza.

5.1.3. Skoroszyt przygotowany został jako "narzędzie samoliczące". Oznacza to, że wszelkie obliczenia zostaną wykonane automatycznie po wystąpieniu następujących zdarzeń:

- otwarcie skoroszytu,
- zapisanie skoroszytu,
- wydruk/podgląd wydruku,
- otwarcie arkuszy,
- edycja zawartości pojedynczej komórki,
- kliknięcie komórki lewym przyciskiem myszy,
- dwukrotne kliknięcie komórki lewym przyciskiem myszy,
- kliknięcie komórki prawym przyciskiem myszy.

5.1.4. W zależności od wersji systemu operacyjnego, wersji MS Excel oraz szybkości procesora i ilości dostępnej pamięci operacyjnej obliczenia będą wykonywane szybko (w optymalnych warunkach niezauważalnie dla użytkownika) lub wolno (pojawi się wtedy wskaźnik pracy komputera, np. klepsydra - w takiej sytuacji należy poczekać na zakończenie obliczeń).

5.1.5. Skoroszyt, arkusze oraz komórki zostały zabezpieczone przed przypadkowym uszkodzeniem. Nie wolno łamać zabezpieczeń, ani ich omijać.

5.1.6. Komórki, których nie wolno edytować (część z nich zostanie automatycznie wypełniona) zostały wyróżnione **jasnoszarym** tłem.

5.1.7. Komórki (w bocznych lub główkach tabel), w których są listy rozwijane zostały wyróżnione **ciemnoszarym** tłem.

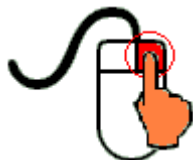
5.1.8. Komórki obowiązkowe wyróżnione są czerwonym tłem. Wszystkie muszą zostać wypełnione, nawet jeżeli zdarzenie nie dotyczy Wnioskodawcy (należy wówczas wpisać odpowiednio do charakteru komórki "0" (zero), "nie dotyczy", "brak", itp.).

5.1.9. Komórki opcjonalne wyróżnione są niebieskim tłem. Muszą one zostać wypełnione o ile dana pozycja dotyczy Wnioskodawcy.

5.1.10. Komórki z nieprawidłowymi danymi wypełnione zostaną wyróżnione czerwonym tłem (w większości wypadków do komórki zostanie dopisany komentarz z dodatkowym wyjaśnieniem).

5.1.11. Kolumny, w których wprowadzanie danych odbywa się przy pomocy zamkniętych list rozwijanych zostały wyróżnione symbolem .

5.1.12. Dodawanie lub usuwanie wierszy w niektórych arkuszach odbywa się po kliknięciu prawego przycisku myszy.

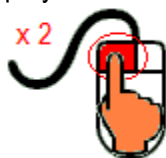
Zostanie wówczas wyświetlone podręczne menu, przy pomocy którego użytkownik będzie mógł dodać lub usunąć wiersz.

- 5.1.12.1. Jeżeli w komórce nie ma jeszcze żadnych danych, to należy na nią kliknąć lewym przyciskiem myszy.

Zostanie wówczas zaprezentowana lista, z której należy wybrać właściwą pozycję (poprzez kliknięcie lub wciśnięcie ENTER).

- 5.1.12.2. Jeżeli w komórce są już dane, ale wymagają one korekty, to należy na nią dwukrotnie kliknąć lewym przyciskiem myszy.

Zostanie wówczas zaprezentowana lista, z której należy wybrać właściwą pozycję (poprzez kliknięcie lub wciśnięcie ENTER).

- 5.1.12.3. W arkuszu "Uprawy" oraz "Poplony" podczas wprowadzania danych dotyczących nazwy uprawy można skorzystać z możliwości przefiltrowania listy, np. wpisanie "pszenica" spowoduje ograniczenie listy tylko do pozycji zawierających słowo "pszenica".
- 5.1.12.4. W arkuszu "Działki" dodatkowo dostępna jest opcja "Dodaj z bieżącego". Użycie tej opcji spowoduje dodanie wiersza częściowo wypełnionego (w zakresie danych dotyczących lokalizacji działki). Korzystanie z tej opcji jest możliwe po kliknięciu prawym przyciskiem na wypełnionym wcześniej wierszu.
- 5.1.12.5. Puste/niewypełnione wiersze muszą zostać usunięte. Można to zrobić ręcznie (poprzez wybranie odpowiedniej opcji z menu podręcznego) lub zostanie to zrobione automatycznie po edycji jakiegokolwiek komórki w bieżącym arkuszu.
- 5.1.13. Liczby porządkowe wpisywane są automatycznie. Jeżeli po usunięciu wiersza numeracja L.p. nie jest ciągła, to należy przeprowadzić edycję jakiegokolwiek komórki w bieżącym arkuszu – numeracja L.p. zostanie automatycznie uporządkowana.
- 5.1.14. Na arkuszach "Strona_tytulowa", "Zestawienie", "Kryteria_dostepu" oraz "Kryteria_pkt" przedstawiono sumy kontrolne. Obliczane one są automatycznie i służą potwierdzeniu zgodności wersji elektronicznej z wersją papierową.
- 5.1.15. Typy danych wprowadzanych do skoroszytu:

- liczby
(większość z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku),
- rok/data
(daty należy zapisywać w formacie rrrr-mm-dd, np. 1 kwiecień 2015 należy wprowadzić: 2015-04-01),
- tekst.

5.2. Zasady szczegółowe:

5.2.1. **Arkusz "Strona_tytulowa"** (Strona tytułowa biznesplanu):

5.2.1.1. Należy wprowadzić dane:

5.2.1.1.1. Typ operacji – obszar: poprzez wybór z listy rozwijanej obszaru, którego dotyczy nabór:

- rozwój produkcji prosiąt

- rozwój produkcji mleka krowiego
- rozwój produkcji bydła mięsnego
- racjonalizacja technologii produkcji, wprowadzenie innowacji, zmiana profilu produkcji, zwiększenie skali produkcji, poprawa jakości produkcji lub zwiększenie wartości dodanej produktu

5.2.1.1.2. Cel złożenia biznesplanu, poprzez wybór z listy rozwijanej (złożenie=po raz pierwszy; korekta=jeżeli wystąpiła konieczność przeprowadzenia korekt i ponownego złożenia biznesplanu (np. wezwanie ARiMR lub zmiana wcześniej przyjętych założeń)). Sporządzając korektę lub zmianę założeń można wykorzystać sporządzoną (i złożoną) wcześniej wersję, przy czym należy pamiętać, że nie można zmieniać nazwy pliku, gdyż uniemożliwi to korzystanie ze skoroszytu. Zaleca się zapisanie oryginalnej (złożonej pierwotnie) wersji w innym folderze.

5.2.1.1.3. Sposób złożenia: poprzez wybór z listy rozwijanej należy określić, czy biznesplan sporządzany jest dla wniosku składanego indywidualnie czy przez osoby wspólnie wnioskujące.

5.2.1.1.3.1. W biznesplanie osoby wiodącej w grupie należy uzupełnić arkusze "Inwestycje_w_ochrone_srod", "Inwestycje_POZOSTALE" oraz "Uproszczone_zestawienie_rz-f" dla całej operacji (bez uwzględniania udziałów poszczególnych członków grupy). W arkuszu "Kryt_pkt", będą naliczone punkty za planowane inwestycje służące ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu dla całości inwestycji.

5.2.1.1.3.2. W biznesplanie członka grupy, niebędącego osobą wiodącą, arkusze "Inwestycje_w_ochrone_srod", "Inwestycje_POZOSTALE" oraz "Uproszczone_zestawienie_rz-f" nie będą prezentowane, a w arkuszu "Kryt_pkt", nie będą naliczane punkty za planowane inwestycje służące ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu.

5.2.1.1.4. Okres bazowy i docelowy.

5.2.1.1.4.1. Okres bazowy:

5.2.1.1.4.1.1. Okresem bazowym jest rok, w którym przypada dzień rozpoczęcia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy, w którym został złożony dany wniosek.

5.2.1.1.4.2. Okres docelowy:

5.2.1.1.4.2.1. Pierwszym rokiem okresu docelowego jest rok złożenia wniosku o płatność końcową. Okres docelowy trwa do upływu 5 lat od dnia wypłaty płatności końcowej. W biznesplanie należy wpisać pierwszy rok okresu docelowego.

Uwaga: *Wnioskodawca zobowiązany jest do utrzymania struktury i rozmiaru produkcji służących do obliczenia GVA przez 5 lat od przyznania pomocy.*

5.2.1.1.5. Podstawowe dane teledadresowe Wnioskodawcy oraz Wykonawcy biznesplanu.

5.2.1.1.5.1. Należy podać adres zgodny z danymi we wniosku.

5.2.1.2. Przycisk "Drukuj podsumowanie" służy do wydrukowania stron biznesplanu wymaganych do złożenia w wersji papierowej.

5.2.1.2.1. Za pomocą tego przycisku zostaną wydrukowane arkusze: "Strona_tytulowa", "Cele", "Działki", "Inwestycje_w_ochrone_srod", "Zestawienie", "Kryteria_dostepu" oraz "Kryteria_pkt".

5.2.1.2.1.1. Arkusze: "Zestawienie", "Kryteria_dostepu" oraz "Kryteria_pkt" zostaną wydrukowane na 1 stronie. *dane z tego arkusza zostaną automatycznie wykorzystane w arkuszach "Zakupy" oraz "Sprzedaze".*

Uwaga:

5.2.2. Arkusz "Cele" (Wskazanie sposobu osiągnięcia wzrostu wartości dodanej brutto (GVA) gospodarstwa, wybrane cele przekrojowe, wybrane działania podejmowane do osiągnięcia wzrostu wartości dodanej brutto (GVA) gospodarstwa):

Uwaga: *przynajmniej jeden sposób osiągnięcia wzrostu wartości dodanej brutto (GVA) musi zostać zaznaczony do realizacji. Wszystkie zmiany parametrów w okresie docelowym muszą być logicznie powiązane z wybranym/wybranymi sposobami oddziaływania operacji na poprawę ogólnych wyników gospodarstwa.*

Uwaga: *Wnioskodawca zobowiązany jest do osiągnięcia wzrostu wartości dodanej brutto w gospodarstwie (GVA), co najmniej o 10% w odniesieniu do roku, w którym przypada dzień rozpoczęcia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy, i utrzymania tego wzrostu w okresie 5 lat od dnia przyznania pomocy.*

5.2.2.1. Należy wybrać cele poprzez wybór z listy rozwijanej (Tak=wybranie celu do realizacji; Nie=cel nie

będzie realizowany) w kol. "Wybór". Po wybraniu "Tak" zaprezentowana zostanie komórka do wprowadzenia opisu sposobu realizacji konkretnego celu. Opis powinien być na tyle precyzyjny i szczegółowy aby możliwa była ocena realności i możliwości realizacji.

- 5.2.2.1.1. Należy wybrać cele zgodne z celami wskazanymi we wniosku o przyznanie pomocy.
 - 5.2.2.2. Należy zadeklarować, poprzez wybór Tak/Nie, oddziaływanie operacji na poprawę ogólnych wyników gospodarstwa. Po wybraniu "Tak" zaprezentowana zostanie komórka do wprowadzenia opisu oddziaływania operacji na poprawę ogólnych wyników gospodarstwa. Opis powinien być na tyle precyzyjny i szczegółowy aby możliwa była ocena realności i możliwości realizacji.
 - 5.2.2.3. Wartość dodana brutto obejmuje wartość sprzedanych produktów rolnych i zwierząt wytworzonych w gospodarstwie rolnym oraz wartość wybranych płatności otrzymanych przez gospodarstwo rolne pomniejszone o koszty związane z ich wytworzeniem oraz podatki zapłacone przez gospodarstwo rolne.
 - 5.2.2.4. Wartość dodana brutto zostanie obliczona na podstawie danych zawartych w arkuszach "Podatki", "Płatności", "Zakupy" oraz "Sprzedaje".
 - 5.2.2.4.1. W sytuacji, gdy wartość dodana brutto (GVA) w okresie bazowym lub docelowym jest równa 0 (zero) lub jest mniejsza od 0, zmiana GVA nie może zostać obliczona.
 - 5.2.2.5. Wzrost wartości dodanej brutto o 10% musi wynikać z realizacji operacji. Osiągnięcie wzrostu może nastąpić poprzez:
 - 5.2.2.5.1. Wzrost wartości dodanej produktu
 - 5.2.2.5.2. Poprawę jakości produkcji
 - 5.2.2.5.3. Zmniejszenie kosztów produkcji
 - 5.2.2.5.4. Zwiększenie intensywności produkcji
 - 5.2.2.5.5. Zwiększenie skali produkcji (wielkości ekonomicznej)
 - 5.2.2.5.5.1. Potwierdzeniem zaplanowanych zmian prowadzących do zwiększenia skali produkcji jest informacja o zwiększeniu skali produkcji zaprezentowana w arkuszu "Kryteria_pkt".
 - 5.2.2.5.6. Zmianę struktury produkcji (kierunku produkcji)
 - 5.2.2.5.6.1. W sytuacji, gdy Wnioskodawca zadeklaruje zmianę struktury produkcji (kierunku produkcji) w biznesplanie musi zostać pokazana zmieniona w okresie docelowym struktura produkcji.
 - 5.2.2.5.6.2. Potwierdzeniem zaplanowanych zmian jest zmiana kierunku produkcji gospodarstwa zaprezentowana w arkuszu "Zestawienie".
- Uwaga:* dane z tego arkusza zostaną automatycznie wykorzystane w arkuszu "Zestawienie".
- 5.2.3. **Arkusz "Działki"** (Oświadczenie o posiadanych działkach ewidencyjnych wchodzących w skład gospodarstwa rolnego przedstawionego w biznesplanie):
 - 5.2.3.1. Należy wprowadzić i przyporządkować w kol. "Tytuł prawny" posiadane przez Wnioskodawcę **na dzień składania wniosku o przyznanie pomocy** działki, każdą w oddzielnym wierszu.
 - 5.2.3.2. Wprowadzanie danych należy rozpocząć od dodania pustego wiersza (po kliknięciu prawego przycisku myszy), a następnie wybrania lokalizacji działki (województwo=>powiat=>gmina=>obręb (numer obrębu zostanie wpisany automatycznie)).
 - 5.2.3.2.1. W arkuszu "Działki" dodatkowo dostępna jest opcja "Dodaj wiersz z bieżącego". Użycie tej opcji spowoduje dodanie wiersza częściowo wypełnionego (w zakresie danych dotyczących lokalizacji działki).
 - 5.2.3.3. Kol. "Powierzchnia całkowita działki ewidencyjnej".
 - 5.2.3.3.1. Powierzchnia musi być zgodna z ewidencją gruntów i budynków.
 - 5.2.3.4. Kol. "Powierzchnia użytków rolnych":
 - 5.2.3.4.1. W kolumnie należy wykazać: grunty orne, sady, łąki trwałe, pastwiska trwałe, grunty rolne zabudowane, grunty pod stawami oraz grunty pod rowami.
 - 5.2.3.4.2. Należy podać powierzchnię zgodnie z faktycznym użytkowaniem. Jeżeli powierzchnia faktycznie użytkowana jest mniejsza niż ujawniona w ewidencji gruntów i budynków należy wpisać powierzchnię z tej ewidencji.
 - 5.2.3.5. Kol. "Powierzchnia pozostała":
 - 5.2.3.5.1. W kolumnie należy wykazać np. lasy.

- 5.2.3.5.2. Kolumnę należy wypełnić pamiętając, że suma powierzchni użytków rolnych oraz powierzchni pozostałej obliczona w kol. „Powierzchnia całkowita działki ewidencyjnej” musi być zgodna z ewidencją gruntów i budynków.
- 5.2.3.5.3. W przypadku dzierżawy części działki należy podać tylko powierzchnię użytkowaną przez Wnioskodawcę, a w kol. "Powierzchnia pozostała" należy wpisać "0".
- 5.2.3.6. Kol. "Tytuł prawny":
- 5.2.3.6.1. Pozycja: "własność" – należy wybrać dla działek własnych.
- 5.2.3.6.2. Pozycję: "użytkowanie wieczyste" – należy wybrać dla działek będących w użytkowaniu wieczystym.
- 5.2.3.6.3. Pozycję "dzierżawa z ZWRSP/JST" należy wybrać dla działek, które są dzierżawione przez rolnika z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa lub od jednostek samorządu terytorialnego, na podstawie umowy dzierżawy zawartej na czas nieoznaczony albo na okres co najmniej 7 lat od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy.
- 5.2.3.6.4. Pozycję "dzierżawa dł.-term." należy wybrać dla działek które są dzierżawione przez tego rolnika od podmiotów innych niż wyżej wymienione w pkt. 5.2.3.6.3., jeżeli umowa dzierżawy została zawarta w formie aktu notarialnego albo z datą pewną oraz na okres co najmniej 7 lat od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy.
- 5.2.3.6.5. Pozycję "dzierżawa kr.-term." należy wybrać dla działek, które nie spełniają warunków wymienionych w pkt. 5.2.3.6.3 oraz 5.2.3.6.4, a do których rolnikowi przyznano jednolitą płatność obszarową na podstawie przepisów o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego, pomoc finansową w ramach działań obszarowych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, ("PROW 2007–2013"), lub programu, co najmniej w roku, w którym złożono wniosek o przyznanie pomocy, a jeżeli w danym roku nie przyznano jeszcze płatności lub pomocy, płatność lub pomoc została przyznana co najmniej w roku poprzedzającym rok złożenia wniosku o przyznanie pomocy. Pozycję tę należy wybrać np. dla działek użytkowanych np. na podstawie ustnej umowy, o ile Wnioskodawca pobiera na te działki jednolitą płatność obszarową.
- 5.2.3.6.6. Pozycję "inny" należy wybrać dla pozostałych działek, nie spełniających warunków o których mowa w par. 6 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego, tj. dla działek dzierżawionych na podstawie umowy bez daty pewnej, jeżeli Wnioskodawcy nie przysługuje do tych działek jednolita płatność obszarowa na podstawie przepisów o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego. Działki te nie są brane pod uwagę do obliczenia powierzchni gospodarstwa oraz wielkości ekonomicznej gospodarstwa.
- 5.2.3.7. Należy wprowadzić podstawę posiadania (nr aktu/KW/umowy) każdej działki ewidencyjnej.
- 5.2.3.8. W kol. "Uwagi" należy wpisać informacje istotne, mające wpływ na użytkowanie gruntów, np. "działka została zakupiona po złożeniu ostatniego wniosku o płatności bezpośrednie", "działka przewidywana do zalesienia za dwa lata" itp. Należy podawać informacje w formie możliwie najbardziej syntetycznej, ale przejrzystej, zwięźle określającej daną sytuację. W niektórych przypadkach wystarczą wpisy hasłowe np.: "budowa obory", "zakładanie plantacji wieloletniej" ("cz. zakładanie plantacji wieloletniej" – jeżeli plantacja będzie zakładana na części działki), "ONW", "cz. ONW", "OSN", "NATURA 2000", "park narodowy", "sad" ("cz. sad" - jeżeli plantacja wieloletnia zajmuje tylko część działki), "działka siedliskowa" – przez taki zapis będzie rozumiane, że na danej działce znajdują się budynki i budowle, jeżeli budynki położone są na kilku działkach należy odpowiednio wpisać np. "magazyn środków ochrony roślin", "budynek inwentarski – chlewnia", "budynek mieszkalny oraz garaże dla maszyn rolniczych" itp. Jeżeli obszar działki objęty jest kilkoma różnymi ww. obszarami, należy wymienić je po przecinku.

Uwaga:

dane z tego arkusza zostaną automatycznie wykorzystane w arkuszach

"Przypisanie upraw do działek", "Struktura_wlas_rb", "Zestawienie", "Kryteria_dostepu" oraz "Kryteria_pkt".

- 5.2.4. **Arkusz "Uprawy"**(Uprawy na gruntach ornych, w plantacjach wieloletnich, TUZ, w sadach oraz ugory):
- 5.2.4.1. W przypadku gdy w związku z realizowaną operacją powierzchnia gospodarstwa ulegnie zwiększeniu należy to wykazać w okresie docelowym. Zwiększony areal gospodarstwa należy uwzględnić do dalszych obliczeń dla okresu docelowego.

- Uwaga:* Nie wolno wykazywać zwiększenia powierzchni gospodarstwa, które nie jest związane z realizowaną operacją.
- 5.2.4.2. Wprowadzanie danych należy rozpocząć od dodania pustego wiersza (po kliknięciu prawego przycisku myszy), a następnie należy wprowadzić uprawy w plonie głównym poprzez wybór z listy rozwijanej.
- 5.2.4.3. W przypadku braku na liście uprawy prowadzonej przez Wnioskodawcę należy wybrać pozycję "Pozostałe..." z odpowiedniej grupy upraw, a następnie w arkuszu "Pozostałe_informacje" (Informacje dodatkowe i uwagi do biznesplanu – pole: Inne uwagi, wyjaśnienia dotyczące Biznesplanu) podać gatunek uprawianej rośliny.
- 5.2.4.4. W tabeli należy ująć wszystkie uprawy w plonie głównym (łącznie z sadami, plantacjami wieloletnimi, uprawami pod wysokimi osłonami, trwałymi użytkami zielonymi oraz ugorami), również te uprawiane na działkach rolnych o pow. poniżej 0,1 ha, więc tym samym niezgłoszone do płatności bezpośrednich. W tabeli umieścić należy również sady i plantacje wieloletnie nieowocujące.
- 5.2.4.5. Dla okresu bazowego należy wpisać uprawy w plonie głównym w roku, w którym przypada dzień rozpoczęcia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy; za plon główny uznaje się uprawę, której okres wegetacji jest najdłuższy.
- 5.2.4.6. Dla okresu docelowego należy wpisać uprawy w roku złożenia wniosku o płatność końcową.
- 5.2.4.7. Kol. "Na gruncie" należy uzupełnić zgodnie z zasadami jak w arkuszu "Działki".
- Uwaga:* Uprawy na gruncie "innym" nie są brane pod uwagę do obliczenia wielkości ekonomicznej gospodarstwa.
- 5.2.4.8. Jeżeli w którymś okresie uprawa nie jest prowadzona, to należy wybrać "BRAK UPRAWY" jako tytuł prawny w kol. "Na gruncie" oraz wprowadzić "0" (zero) w powierzchni.
- Uwaga:* podczas wprowadzania danych dotyczących nazwy uprawy można skorzystać z możliwości przefiltrowania listy, np. wpisanie "pszenica" spowoduje ograniczenie listy tylko do pozycji zawierających słowo "pszenica".
- Uwaga:* należy zwrócić uwagę na cel uprawy: na zielonkę, ziarno, materiał nasienny itp.
- Uwaga:* zboża, rośliny strączkowe na materiał nasienny wykazywane są pod pozycjami odpowiednich upraw z przeznaczeniem na ziarno. Ziemiaki na sadzeniaki wykazywane są pod odpowiednią pozycją Ziemiaków.
- 5.2.4.9. Dla warzyw konieczne jest określenie czy:
- 5.2.4.9.1. są one uprawiane w otwartym polu w płodozmianie z uprawami rolnymi np. ze zbożami, okopowymi, strączkowymi. W "otwartym polu" oznacza również uprawy pod niskimi osłonami (poniżej 1,5 m w szczycie).
- 5.2.4.9.2. są one uprawiane w otwartym polu w płodozmianie z uprawami ogrodniczymi, czyli w płodozmianie z innymi warzywami. W "otwartym polu" oznacza również uprawy pod niskimi osłonami (poniżej 1,5 m w szczycie).
- 5.2.4.9.3. są one uprawiane pod osłonami wysokimi, czyli w szklarniach oraz tunelach foliowych wysokich (1,5 m i więcej w szczycie).
- 5.2.4.10. Gdy na danej powierzchni prowadzono w ciągu roku kilkukrotnie uprawę, powierzchnię należy podać tylko raz - dla rośliny w plonie głównym, uznając za roślinę w plonie głównym tę, której okres wegetacji jest najdłuższy.
- 5.2.4.11. Dla ugoru, czyli powierzchni czasowo wyłączonej z produkcji, utrzymywanej w dobrej kulturze rolnej, należy wybrać pozycję: **ugór czarny** lub **ugór zielony**. Pozycję **uprawy na przyoranie (nawóz zielony)** należy wybrać dla upraw przyorywanych na zielony nawóz (np. **gorczyca, facelii itp. uprawianych w celu wprowadzenia masy organicznej do gleby**). Dla łąk i pastwisk, które nie są wykorzystywane na paszę ani nie są wykorzystywane towarowo, ale są utrzymywane w dobrej kulturze rolnej i Wnioskodawca ubiega się o dopłaty bezpośrednie do ich powierzchni należy wybrać pozycję **łąki i pastwiska trwale wyłączone z produkcji, do których przysługują dopłaty**.
- 5.2.4.12. Powierzchnie upraw należy podać zgodnie z podaną jednostką miary.
- 5.2.4.12.1. Dla upraw pod osłonami wysokimi obowiązującą jednostką miary jest "m²".

5.2.4.12.2. Dla grzybów jadalnych obowiązującą jednostką miary jest "m²". Należy podać łączną powierzchnię wszystkich pól, przy czym w sytuacji kilkukrotnego zbioru powierzchnię tę należy policzyć tylko raz.

Uwaga: dane z tego arkusza zostaną automatycznie wykorzystane w arkuszach "Przypisanie_upraw_do_dzialek", "Struktura_rodz_rb", "Struktura_rodz_rd", "Struktura_wlas_rb", "Struktura_wlas_rd", "Sprzedaze", "Zestawienie", "Kryteria_dostepu" oraz "Kryteria_pkt".

Uwaga: dane dot. powierzchni zostaną wykorzystane do automatycznego obliczenia wielkości ekonomicznej (SO) według zasad przewidzianych dla biznesplanu.

Uwaga: Wnioskodawca zobowiązany jest do utrzymania struktury i rozmiaru produkcji przez 5 lat od wypłaty płatności końcowej.

5.2.5. Arkusz "Przypisanie_upraw_do_dzialek" (Przypisanie upraw do działek):

5.2.5.1. Arkusz umożliwia połączenie posiadanych działek ewidencyjnych z prowadzonymi na nich uprawami.

5.2.5.1.1. Posiadane działki ewidencyjne oznaczone są symbolami powstałym z połączenia kolumn 5-8 z arkusza "Działki".

5.2.5.2. Przypisanie dotyczy okresu bazowego.

5.2.5.3. Przypisanie odbywa się za pomocą formatki, na której uwzględnione są posiadane przez Wnioskodawcę działki o pow. użytków rolnych większej od zera oraz uprawy w plonie głównym w okresie bazowym.

5.2.5.4. W sytuacji wprowadzenia więcej niż raz tej samej działki ewidencyjnej w arkuszu "Działki" Wnioskodawca zostanie o tym powiadomiony przez wyświetlenie komunikatu.

5.2.6. Arkusz "Poplony" (Poplony):

5.2.6.1. Wprowadzanie danych należy rozpocząć od dodania pustego wiersza (po kliknięciu prawego przycisku myszy), a następnie należy wprowadzić poplony poprzez wybór z listy rozwijanej w okresie bazowym.

Uwaga: podczas wprowadzania danych dotyczących nazwy uprawy można skorzystać z możliwości przefiltrowania listy, np. wpisanie "brukiew" spowoduje ograniczenie listy tylko do pozycji zawierających słowo "brukiew".

5.2.6.2. Jeżeli w którymś okresie poplon nie jest prowadzony, to należy wybrać "BRAK UPRAWY" jako tytuł prawny w kol. "Na gruncie" oraz wprowadzić 0 (zero) w powierzchni i plonie głównym.

5.2.6.3. Pozycję **uprawy na przyoranie (nawóz zielony)** należy wybrać **dla upraw przyoranych na zielony nawóz (np. gorczyca, facelii itp. uprawianych w celu wprowadzenia masy organicznej do gleby)**.

Uwaga: dane z tego arkusza zostaną automatycznie wykorzystane w arkuszu "Sprzedaze".

5.2.7. Arkusze "Struktura_rodz_rb", "Struktura_rodz_rd" (Struktura rodzajowa użytków rolnych w okresie bazowym, w okresie docelowym)

5.2.7.1. Po wypełnieniu arkusza "Uprawy" zostanie przygotowane zestawienie powierzchni. Należy uzupełnić brakujące dane (podać użytkowanie gruntów wg klas jakościowych gleb). Jeżeli wystąpią niezgodności powierzchni, to zostanie to zasygnalizowane czerwonym kolorem czcionki znaku obrazującego porównanie powierzchni.

5.2.7.2. W wierszu Pozostałe użytki rolne (niewykorzystywane rolniczo) należy podać powierzchnie pod podwórkami, drogami wewnętrznymi, rowami (należy podać użytkowanie gruntów wg klas jakościowych gleb).

5.2.7.2.1. Pozycja ta jest różnicą pomiędzy sumą z kol. "Powierzchnia użytków rolnych" w arkuszu "Działki" a powierzchnią zajęta pod uprawy (arkusz "Uprawy").

5.2.7.3. W wierszu Powierzchnia pozostała należy podać grunty leśne oraz grunty inne niż użytki rolne zajęte pod uprawę roślin energetycznych (w arkuszu "Pozostała produkcja").

5.2.7.3.1. Pozycja ta powinna być równa sumie z kol. "Powierzchnia pozostała" w arkuszu "Działki".

5.2.8. Arkusz "Struktura_wlas_rb" oraz "Struktura_wlas_rd" (Struktura własnościowa użytków rolnych

w okresie bazowym, w okresie docelowym)

- 5.2.8.1. Arkusz "Struktura_wlas_rb" wypełniony zostanie automatycznie na podstawie danych z arkuszy "Działki" oraz "Uprawy".
- 5.2.8.2. Arkusz "Struktura_wlas_rd" należy wypełnić w części dotyczącej powierzchni użytków rolnych wg tytułu prawnego, uwzględniając również grunty pod rowami, podwórkiem, budynkami oraz drogami wewnętrznymi.
- 5.2.8.3. W arkuszach "Struktura_wlas_rb" oraz "Struktura_wlas_rd" dopuszczalna jest większa powierzchnia użytków rolnych wg tytułu prawnego niż upraw.
- 5.2.9. Arkusz "Roczne_obroty_zwierzat_rb" oraz "Roczne_obroty_zwierzat_rd" (Roczne obroty zwierząt w sztukach fizycznych w okresie bazowym, w okresie docelowym):
- 5.2.9.1. Należy wprowadzić dane do obrotu w sztukach fizycznych.
- 5.2.9.2. Dla okresu bazowego należy wpisać dane dotyczące obrotu zwierząt w roku, w którym przypada dzień rozpoczęcia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy.
- 5.2.9.3. Dla okresu docelowego należy wpisać dane dotyczące obrotu zwierząt w roku złożenia wniosku o płatność końcową.
- 5.2.9.4. W przypadku zwierząt przekazanych nieodpłatnie poza gospodarstwo rolne liczbę tych zwierząt należy wykazać w kol. "Sprzedaż".
- 5.2.9.5. W przypadku pni pszczelich kol. "Urodzenia" oznacza pozyskanie rodziny z własnego chowu matek.
- 5.2.9.6. Dla wykazanych zwierząt należy podać liczbę stanowisk, jaką Wnioskodawca dysponuje w okresie bazowym lub będzie dysponował w okresie docelowym. Liczba stanowisk musi mieć odzwierciedlenie w wykazanych budynkach i budowlach. W przypadku, gdy liczba stanowisk jest zbyt mała w stosunku do wykazanej liczby zwierząt, sposób zapewnienia tych stanowisk (np. użyczenie budynku) należy opisać w arkuszu "Pozostale_informacje" (Informacje dodatkowe i uwagi do biznesplanu).
- 5.2.9.6.1. Dla bydła mięsnego utrzymywanego w chowie pastwiskowym, na wolnym wybiegu, w liczbie stanowisk należy wpisać 0.
- 5.2.9.6.2. W przypadku pszczoł w kol. "Liczba stanowisk" należy podać liczbę uli jaką dysponuje gospodarstwo.
- 5.2.9.7. Dla ułatwienia można filtrować wiersze przy pomocy listy rozwijanej w główce tabeli, w kol. "Grupa zwierząt".

Uwaga: należy w oddzielnych wierszach wprowadzić dane dot. drobiu produkowanego ekologicznie.

Uwaga: ze względów estetycznych zrezygnowano w tej tabeli z wyróżniania kolorem czerwonym komórek niewypełnionych. Kolorem czerwonym zostaną wyróżnione komórki jeżeli zostanie wykryta niezgodność w obrocie.

Uwaga: dane z tego arkusza zostaną automatycznie wykorzystane w arkuszach "Sprzedaż", "Zestawienie", "Kryteria_dostepu" oraz "Kryteria_pkt".

Uwaga: dane dot. stanu średniorocznego zostaną wykorzystane do automatycznego obliczenia wielkości ekonomicznej (SO) według zasad przewidzianych dla biznesplanu.

Uwaga: Wnioskodawca zobowiązany jest do utrzymania struktury i rozmiaru produkcji przez 5 lat od wypłaty płatności końcowej.

- 5.2.10. Arkusz "Pozostala_produkcja" (Rozmiar ilościowy: pozostałej produkcji zwierzęcej oraz roślinnej w działach specjalnych, produkcji z pozostałych zwierząt oraz powierzchnia trwałych upraw energetycznych poza użytkami rolnymi):

- 5.2.10.1. Należy wprowadzić stan średnioroczny w okresie bazowym i docelowym zgodnie z podaną jednostką miary.

Uwaga: dane z tego arkusza zostaną automatycznie wykorzystane w arkuszach "Zestawienie", "Kryteria_dostepu" oraz "Kryteria_pkt".

Uwaga: dane dot. stanu średniorocznego zostaną wykorzystane do automatycznego obliczenia wielkości ekonomicznej (SO) według zasad przewidzianych dla biznesplanu.

- 5.2.11. **Arkusze "Środki_transportowe", "Maszyny_i_urządzenia", "Budynki_i_budowle"** (Ciągniki, środki transportu, kombajny, maszyny samojezdne; Maszyny, narzędzia i urządzenia; Budynki i budowle (w okresie bazowym)):
- 5.2.11.1. Należy wprowadzić dane dotyczące odpowiednich składników majątku.
- 5.2.11.2. Dla budynków należy podać szczegółową charakterystykę (należy uwzględnić również planowane modernizacje, jeżeli wymagane jest to planowanym rozwojem gospodarstwa). W przypadku budynków inwentarskich należy podać liczbę stanowisk dla poszczególnych grup technologicznych przebywających w budynku.
- 5.2.11.3. W charakterystyce należy podać informacje, wskazujące na dostosowanie posiadanych zasobów do planowanych inwestycji w środki trwałe oraz obecnej i docelowej struktury produkcji.
- Uwaga:* *wprowadzone dane muszą odzwierciedlać stan w okresie bazowym.*
- 5.2.11.4. Dodawanie/usuwanie wierszy po kliknięciu prawego przycisku myszy.
- Uwaga:* *Wnioskodawca zobowiązany jest do utrzymania struktury i rozmiaru produkcji przez 5 lat od wypłaty płatności końcowej.*
- 5.2.12. **Arkusz "Inwestycje_w_ochronie_srod"** (Planowane inwestycje w środki trwałe **służące** ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu):
- 5.2.12.1. Należy wprowadzić dane dotyczące planowanych inwestycji, które uprawniają Wnioskodawcę do naliczenia punktów za inwestycje służące ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu.
- 5.2.12.1.1. W kol. "Wyszczególnienie" należy wybrać odpowiednią pozycję z listy rozwijanej. Możliwe jest wyszukiwanie inwestycji po kodzie.
- 5.2.12.1.2. Wykaz inwestycji w środki trwałe służące ochronie środowiska i zapobieganiu zmianie klimatu wraz z kodami znajduje się w załączniku do instrukcji (opracowanym na podstawie załącznika do rozporządzenia wykonawczego).
- 5.2.12.2. Przewidywany koszt inwestycji należy podać w wartości netto (bez VAT).
- Uwaga:* *Koszty muszą być zgodne z danymi podanymi we Wniosku o przyznanie pomocy.*
- 5.2.12.3. W charakterystyce należy podać informacje, wskazujące na dostosowanie planowanych inwestycji w środki trwałe do zasobów gospodarstwa oraz docelowej struktury produkcji.
- 5.2.12.4. Dodawanie/usuwanie wierszy po kliknięciu prawego przycisku myszy.
- Uwaga:* *dane z tego arkusza zostaną automatycznie wykorzystane w arkuszach "Uproszczone_zestawienie_rz-f" oraz "Kryteria_pkt".*
- 5.2.13. **Arkusz "Inwestycje_POZOSTALE"** (Planowane pozostałe inwestycje w środki trwałe (**niesłużące** ochronie środowiska i niezapobiegające zmianom klimatu)):
- 5.2.13.1. Należy wprowadzić dane dotyczące planowanych inwestycji spoza wykazu rodzajów inwestycji stanowiących załącznik do instrukcji (opracowany na podstawie załącznika do rozporządzenia wykonawczego).
- Uwaga:* *za inwestycje wymienione w tej tabeli nie są naliczane punkty za inwestycje służące ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu.*
- 5.2.13.1.1. W kol. "Wyszczególnienie" należy wpisać nazwę inwestycji.
- 5.2.13.2. Przewidywany koszt inwestycji należy podać w wartości netto (bez VAT).
- Uwaga:* *Koszty muszą być zgodne z danymi podanymi we Wniosku o przyznanie pomocy.*
- 5.2.13.3. W charakterystyce należy podać informacje, wskazujące na dostosowanie planowanych inwestycji w środki trwałe do zasobów gospodarstwa oraz docelowej struktury produkcji.
- 5.2.13.4. Dodawanie/usuwanie wierszy po kliknięciu prawego przycisku myszy.
- Uwaga:* *dane z tego arkusza zostaną automatycznie wykorzystane w arkuszach "Uproszczone_zestawienie_rz-f" oraz "Kryteria_pkt".*
- 5.2.14. **Arkusz "Uproszczone_zestawienie_rz-f"** (Uproszczone zestawienie rzeczowo-finansowe):
- 5.2.14.1. Koszty ogólne należy podać zgodnie z tabelą V z Wniosku o przyznanie pomocy tj. zestawienie rzeczowo-finansowe operacji.

- Uwaga:* dane z tego arkusza zostaną automatycznie wykorzystane w arkuszu "Kryteria_pkt".
- 5.2.15. **Arkusz "Podatki"** (Podatki związane z obliczeniem [GVA](#)):
- 5.2.15.1. Należy podać wartość podatków zgodnie z wyszczególnieniem.
- 5.2.15.1.1. Wartość wyszczególnionych podatków w okresie bazowym powinna dotyczyć całego gospodarstwa.
- 5.2.15.2. Zmiana wartości podatków w okresie docelowym powinna mieć związek z realizowaną operacją oraz powinna być wyjaśniona w kol. "Uwagi".
- Uwaga:* dane z tego arkusza zostaną automatycznie wykorzystane w arkuszu "Kryteria_dostepu".
- 5.2.16. **Arkusz "Płatności"** (Płatności związane z obliczeniem [GVA](#)):
- 5.2.16.1. Należy podać wartość płatności zgodnie z wyszczególnieniem.
- 5.2.16.1.1. Płatności związane do powierzchni upraw:
- 5.2.16.1.1.1. Płatności do powierzchni uprawy buraków cukrowych.
- 5.2.16.1.1.2. Płatności do powierzchni uprawy roślin wysokobiałkowych.
- 5.2.16.1.1.3. Płatności do powierzchni uprawy chmielu.
- 5.2.16.1.1.4. Płatności do powierzchni uprawy ziemniaków skrobiowych.
- 5.2.16.1.1.5. Płatności do powierzchni upraw owoców miękkich (truskawek lub malin).
- 5.2.16.1.1.6. Płatności do powierzchni uprawy pomidorów.
- 5.2.16.1.1.7. Płatności do powierzchni uprawy lnu.
- 5.2.16.1.1.8. Płatności do powierzchni uprawy konopi włóknistych.
- 5.2.16.1.2. Płatności związane do zwierząt:
- 5.2.16.1.2.1. Płatności do krów.
- 5.2.16.1.2.2. Płatności do bydła.
- 5.2.16.1.2.3. Płatności do owiec.
- 5.2.16.1.2.4. Płatności do kóz.
- 5.2.16.1.3. Płatności rolnośrodowiskowo – klimatyczne, Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne, Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego.
- 5.2.16.2. Wartość płatności dla okresu bazowego należy przyjąć według przysługujących płatności z ostatniego roku, dla którego w dniu składania wniosku stawki te zostały ogłoszone, a w okresie docelowym według płatności planowanych do uzyskania.
- 5.2.16.3. Zmiana wartości płatności w okresie docelowym powinna mieć związek z realizowaną operacją oraz powinna być wyjaśniona w kol. "Uwagi", np. po zwiększeniu średniej rocznej liczby krów mlecznych.
- 5.2.17. W rachunku wartości dodanej brutto (GVA) nie jest ujmowana jednolita płatność obszarowa ani płatność z tytułu gospodarowania na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania. Płatności tych nie należy ujmować w arkuszu "Płatności".
- Uwaga:* dane z tego arkusza zostaną automatycznie wykorzystane w arkuszu "Kryteria_dostepu".
- 5.2.18. **Arkusz "Zakupy"** (Zakupy obrotowych środków produkcji oraz usług związanych z obliczeniem [GVA](#)):
- 5.2.18.1. Należy podać wartość zakupów zgodnie z wyszczególnieniem. W wartości zakupów należy ująć łączne koszty w odniesieniu do całego gospodarstwa, np. koszt nawozów dla wszystkich upraw, koszt pasz dla wszystkich zwierząt.
- 5.2.18.2. Koszty należy podawać w roku ich ponoszenia, np. koszt nawozów pod uprawy ozime w roku.
- Uwaga:* W przypadku działalności, z której otrzymujemy produkcję najwcześniej po dwóch latach (np. szkółki) bieżące koszty utrzymania szkółki (nawożenie, środki ochrony roślin, pielęgnacja) ustalamy dzieląc koszty ze wszystkich lat użytkowania przez lata użytkowania od momentu założenia szkółki.
- 5.2.18.3. Nie wolno wprowadzać wartości kosztów pasz własnych (np. wartości ziarna zbóż z własnej produkcji) w kosztach pasz produkcji zwierzęcej. Wartości wyprodukowanych pasz własnych zużytych we własnym gospodarstwie nie wolno również wprowadzać do sprzedaży.
- Wyjaśnienie:* Koszty pasz własnych wyprodukowanych w gospodarstwie ujmowane są w kosztach produkcji roślinnej (poprzez m.in. koszty materiału siewnego, nawozów, środków ochrony roślin - zużytych w trakcie uprawy roślin paszowych).

- 5.2.18.4. Wnioskodawcy rozliczający się z VAT na zasadach ogólnych tabelę zakupów wypełniają w wartościach netto (bez VAT). Pozostali Wnioskodawcy podają dane w wartościach brutto (z VAT).
- 5.2.18.5. Zmiana wartości zakupów w okresie docelowym powinna mieć związek z realizowaną operacją oraz powinna być wyjaśniona w kol. "Uwagi".
- 5.2.18.6. W rachunku wartości dodanej brutto (GVA) nie jest ujmowany koszt zakupu materiału szkółkarskiego przeznaczonego do założenia sadu lub plantacji krzewów owocowych. Zakupów tych nie należy ujmować w arkuszu "Zakupy".
- 5.2.18.7. Wypełniając arkusz "Zakupy" należy przyjąć ceny rynkowe w danym okresie w czasie ponoszenia kosztów, realizacji sprzedaży. W kol. "Uwagi" należy podać źródło zastosowanych cen.
- 5.2.18.8. W okresie docelowym należy zastosować ceny niezmienione w stosunku do okresu bazowego, chyba że operacja wpływa na zmianę cen, a co za tym idzie na zmianę wartości dodanej brutto.

Uwaga: dane z tego arkusza zostaną automatycznie wykorzystane w arkuszu "Kryteria_dostepu".

5.2.19. Arkusz "Sprzedaze" (Sprzedaże związane z obliczeniem [GVA](#)):

- 5.2.19.1. Na liście rozwijanej pojawią się działalności, które miały miejsce w gospodarstwie w danym roku.
- 5.2.19.1.1. Należy wybrać odpowiednią działalność a następnie opisać, jaki produkt z tej działalności jest sprzedawany.
- 5.2.19.1.2. Sprzedaż w danym okresie musi odpowiadać:
 - 5.2.19.1.2.1. Uprawom wykazanim w arkuszach "Uprawy" oraz "Poplony".
 - 5.2.19.1.2.2. Zwierzętom wykazanim w arkuszach "Roczne_obroty_zwierzat_rb" oraz "Roczne_obroty_zwierzat_rd".
 - 5.2.19.1.2.3. Pozostalej produkcji zwierzęcej oraz roślinnej w działach specjalnych, produkcji z pozostałych zwierząt oraz powierzchni trwałych upraw energetycznych poza użytkami rolnymi w arkuszu "Pozostala_produkcja".

Uwaga: W przypadku działalności, z której otrzymujemy produkcję najwcześniej po dwóch latach (np. szkółki) przychody roczne ze sprzedaży ustalamy dzieląc przychody ze wszystkich lat użytkowania przez lata użytkowania od momentu założenia szkółki.

5.2.19.1.3. W przypadku, gdy z danej działalności sprzedawany jest produkt główny (np. ziarno) i uboczny (np. słoma) działalność taka wystąpi w kilku wierszach.

Uwaga: cielęta nie są traktowane jako produkt uboczny krowy mlecznej. Należy je sprzedać jako odrębną pozycję wybierając odpowiednią grupę technologiczną zwierząt w kol. "Działalność rolnicza".

5.2.19.1.4. W przypadku zakładania sadu lub plantacji krzewów owocowych, gatunków owocujących efektywnie dłużej niż 5 lat należy w okresie docelowym przyjąć wysokość plonów które mogą być osiągnięte w pełni owocowania.

5.2.19.2. Sprzedaż obejmuje również wartość produktów rolnych i zwierząt przekazanych:

5.2.19.2.1. Nieodpłatnie poza gospodarstwo rolne,

5.2.19.2.2. Do przetworzenia w gospodarstwie rolnym.

5.2.19.3. Wnioskodawcy rozliczający się z VAT na zasadach ogólnych tabelę sprzedaży wypełniają w wartościach netto (bez VAT). Pozostali Wnioskodawcy podają dane w wartościach brutto (z VAT).

5.2.19.4. Zmiana wartości sprzedaży w okresie docelowym powinna mieć związek z realizowaną operacją oraz powinna być wyjaśniona w kol. "Uwagi".

5.2.19.5. Wypełniając arkusz "Sprzedaze" należy przyjąć ceny rynkowe w danym okresie realizacji sprzedaży. W kol. "Uwagi" należy podać źródło zastosowanych cen.

5.2.19.6. W okresie docelowym należy zastosować ceny niezmienione w stosunku do okresu bazowego, chyba że operacja wpływa na jakość produktu, co znajdzie odzwierciedlenie w zmianie cen, a co za tym idzie w zmianie wartości dodanej brutto.

Uwaga: dane z tego arkusza zostaną automatycznie wykorzystane w arkuszu "Kryteria_dostepu".

5.2.20. Arkusze "Zestawienie_sprzedazy_rb", "Zestawienie_sprzedazy_rd" (Zestawienie sprzedaży z fizycznymi rozmiarami produkcji w okresie bazowym, w okresie docelowym):

5.2.20.1. Arkusze wypełnione zostaną automatycznie na podstawie danych z arkuszy: "Uprawy", "Poplony", "Roczne_obroty_zwierzat_rb", "Roczne_obroty_zwierzat_rd", "Pozostala_produkcja" oraz

"Sprzedaze".

5.2.20.1.1. Wnioskodawca na tej podstawie może skontrolować poprawność przyjętych w biznesplanie założeń odnośnie sprzedaży.

5.2.20.1.2. W kol. "Uwagi" można dokonać dodatkowego opisu, wyjaśniającego obliczone wydajności.

5.2.21. **Arkusz "Pozostałe informacje"**:

5.2.21.1. Należy wprowadzić opisy do poszczególnych zagadnień.

5.2.21.2. W przypadku realizacji operacji w obszarze innym niż „Rozwój produkcji mleka krowiego” w punktach dotyczących liczby krów należy wpisać „nie dotyczy”.

5.2.22. **Arkusz "Zestawienie"** (Zestawienie):

5.2.22.1. Arkusz "Zestawienie" zawiera automatycznie obliczone lub skopiowane podstawowe informacje i dane wprowadzone do biznesplanu.

5.2.23. **Arkusz "Kryteria dostępu"** (Kryteria dostępu do programu):

5.2.23.1. Arkusz "Kryteria dostępu" zawiera automatycznie obliczone lub skopiowane informacje i dane wprowadzone do biznesplanu, które ARiMR wykorzysta do stwierdzenia spełnienia warunków dostępowych do programu.

5.2.23.2. W sytuacji gdy wartość dodana brutto (GVA) w okresie bazowym lub docelowym jest równa 0 (zero) lub jest mniejsza od 0 zmiana GVA nie może zostać obliczona.

5.2.24. **Arkusz "Kryteria pkt"** (Kryteria podlegające punktacji):

5.2.24.1. Arkusz "Kryteria pkt" zawiera automatycznie obliczone lub skopiowane informacje i dane wprowadzone do biznesplanu, które ARiMR wykorzysta do opracowania listy kolejności przysługiwania pomocy.

5.3. **Zasady obliczania wielkości ekonomicznej:**

5.3.1. Wielkość ekonomiczna gospodarstwa ustalana jest w oparciu o współczynniki Standardowej Produkcji 2010 (SO2010) obliczone jako średnia dla lat 2008-2012. Obliczana jest jako iloczyn fizycznych rozmiarów produkcji oraz odpowiedniego współczynnika i wyrażana jest bezpośrednio w euro. Współczynniki zróżnicowane są regionalnie. Wybór województwa odpowiedniego ze względu na położenie większości użytków rolnych nastąpi automatycznie na podstawie powierzchni użytków rolnych zadeklarowanych w arkuszu Działki. Spowoduje to zastosowanie współczynników odpowiednich dla danego regionu.

5.3.1.1. Regiony

A	B	C	D
Pomorze i Mazury	Wielkopolska i Śląsk	Mazowsze i Podlasie	Małopolska i Pogórze
lubuskie	dolnośląskie	lubelskie	małopolskie
pomorskie	kujawsko-pomorskie	łódzkie	podkarpackie
warmińsko-mazurskie	opolskie	mazowieckie	śląskie
zachodniopomorskie	wielkopolskie	podlaskie	świętokrzyskie

5.3.1.2. Obliczenie wielkości ekonomicznej odbywa się na podstawie upraw w plonie głównym oraz stanu średniorocznego zwierząt. W wielu przypadkach kluczowe jest określenie przeznaczenia danej uprawy. Inne współczynniki mają zastosowanie do roślin strączkowych uprawianych na ziarno, a inne do uprawianych na zielonkę.

W przypadku zwierząt Standardowa Produkcja nie zostanie obliczona:

5.3.1.2.1. Dla cieląt poniżej roku, jeżeli liczba tych cieląt jest mniejsza niż liczba krów mlecznych oraz mamek.

5.3.1.2.2. Dla prosiąt, jeżeli w gospodarstwie występują lochy hodowlane o wadze 50 kg i więcej.

5.3.1.2.3. Dla pozostałych owiec oraz jagniąt, jeżeli w gospodarstwie występują matki owcze.

5.3.1.2.4. Dla pozostałych kóz, jeżeli w gospodarstwie występują matki kozie.

5.3.1.3. W przypadku upraw i zwierząt, dla których nie obliczono szczegółowych współczynników Standardowej Produkcji, pozycjom zostanie przypisany odpowiedni współczynnik z listy współczynników zagregowanych.

- 5.3.1.4. Uprawy na gruncie "innym" nie są brane pod uwagę do obliczenia wielkości ekonomicznej gospodarstwa.
- 5.3.1.5. Fizyczne rozmiary produkcji do ustalenia wielkości ekonomicznej zostaną pobrane z arkuszy "Uprawy", "Roczne_obroty_zwierzat_rb", "Roczne_obroty_zwierzat_rd" oraz "Pozostala_produkcja".
- 5.4. **Zasady obliczania wartości dodanej brutto:**
- 5.4.1. Wartość dodana brutto obejmuje wartość *sprzedanych* produktów rolnych i zwierząt wytworzonych w gospodarstwie rolnym oraz wartość wybranych *płatności* otrzymanych przez gospodarstwo rolne pomniejszone o *koszty* związane z ich wytworzeniem oraz *podatki* zapłacone przez gospodarstwo rolne.
 - 5.4.1.1. *Sprzedaż* obejmuje oprócz obrotu rynkowego produktami rolnymi i zwierzętami również wartość produktów rolnych i zwierząt **przekazanych**:
 - 5.4.1.1.1. Nieodpłatnie poza gospodarstwo rolne.
 - 5.4.1.1.2. Do przetworzenia w gospodarstwie rolnym.
 - 5.4.1.2. *Płatności* otrzymane obejmują:
 - 5.4.1.2.1. Płatności związane do powierzchni upraw.
 - 5.4.1.2.2. Płatności związane do zwierząt.
 - 5.4.1.2.3. Płatności rolnośrodowiskowo-klimatyczne.
 - 5.4.1.2.4. Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne.
 - 5.4.1.2.5. Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego.
 - 5.4.1.3. *Koszty* obejmują koszty ogólnoprodukcyjne gospodarstwa rolnego oraz bezpośrednie produkcji roślinnej i zwierzęcej.
 - 5.4.1.4. *Podatki* obejmują:
 - 5.4.1.4.1. Podatek rolny.
 - 5.4.1.4.2. Podatek od działów specjalnych.
 - 5.4.1.4.3. Podatek od środków transportowych gospodarstwa rolnego.
 - 5.4.1.4.4. Podatek od nieruchomości gospodarstwa rolnego.

Uwaga:

Wnioskodawca zobowiązany jest do osiągnięcia wzrostu wartości dodanej brutto w gospodarstwie (GVA), co najmniej o 10% w odniesieniu do roku, w którym przypada dzień rozpoczęcia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy, i utrzymania tego wzrostu w okresie 5 lat od dnia przyznania pomocy.

- 5.4.1.5. Uwagi:
 - 5.4.1.5.1. W obliczeniu **nie należy** uwzględnić:
 - 5.4.1.5.1.1. Sprzedaży zapasów, zużycia produktów rolnych w gospodarstwie, np. na siew lub pasze, składek KRUS oraz płatności: JPO, ONW i za zazielenienie.
 - 5.4.1.5.1.2. Podatku leśnego.
 - 5.4.1.5.1.3. Kosztów przetworzenia produktów rolnych i zwierząt.
 - 5.4.1.5.1.4. Wartości sprzedanych produktów przetworzonych.
 - 5.4.1.5.2. W obliczeniu **należy** uwzględnić:
 - 5.4.1.5.2.1. Wartość produktów surowych oraz zwierząt przekazanych do przetworzenia w gospodarstwie rolnym.
 - 5.4.1.5.3. W arkuszach oraz kolumnach opisujących "okres docelowy" **należy uwzględnić** tylko zmiany powierzchni upraw, ilości zwierząt, ceny i ilości sprzedawanych produktów i zwierząt **związane z operacją i jej skutkami** w stosunku do "okresu bazowego".

Przykład nr 1: *w przypadku zakupu kombajnu zbożowego można wykazać zmiany powierzchni zasiewów, cen oraz sprzedanej ilości zbóż.*

Przykład nr 2: *w przypadku budowy obory, która spowoduje powiększenie liczby stanowisk dla krów poprawne jest wykazanie wzrostu płatności do krów (o ile Wnioskodawca będzie do niej uprawniony i będzie się o nią ubiegał). W takim wypadku w wyjaśnieniu należy podać, że wzrost dotacji z tego tytułu jest związany z operacją budowy obory, a wzrost wielkości stada i wyższa płatność z tego tytułu związana jest z zasiedleniem nowej obory.*

- 5.4.1.5.4. W arkuszach oraz kolumnach opisujących "okres docelowy" **nie wolno zmieniać** (w stosunku do "okresu bazowego") danych dotyczących działalności niezwiązanych z operacją. Jeżeli zatem inwestycja nie dotyczy bezpośrednio konkretnej grupy upraw lub zwierząt, podawane wartości kosztów i przychodów ze sprzedaży z tych działalności należy uznać za niezmiennie pomiędzy okresami.
- Wyjątek:* *Jeżeli nastąpiło powiększenie powierzchni upraw zbóż kosztem powierzchni ziemniaków, to konieczne jest uwzględnienie tego w "okresie docelowym".*
- Przykład nr 1:* *w przypadku zakupu tylko kombajnu zbożowego nie wolno wykazywać wzrostu płatności do krów. Nawet jeśli Wnioskodawca rzeczywiście planuje powiększyć stado krów (co nie jest związane z realizacją operacji), nie wykazuje tego w biznesplanie, ponieważ nie wynika to z operacji.*
- Przykład nr 2:* *w przypadku inwestycji polegającej na budowie nowej chlewni, nie będą uznawane zmiany w kosztach i przychodach roślin sadowniczych. Uznawane będą za to wyższe przychody ze sprzedaży trzody chlewnej, wynikające z powiększenia stada w nowym budynku.*
- 5.4.1.5.5. W okresie docelowym nie wolno dopisywać działalności, których nie było w okresie bazowym, chyba że są one związane z planowaną operacją.
- Przykład nr 3:* *w przypadku gdy gospodarstwo planuje zakup kombajnu do zbioru ziemniaków nie wolno wykazywać planowanego w okresie docelowym wprowadzenia uprawy rzepaku w miejsce dotychczasowej uprawy pszenicy. Dopuszczalna jest jednak planowana uprawa buraków w miejscu dotychczasowej uprawy pszenicy, jeśli do jej zbioru będzie wykorzystywany zakupywany kombajn.*
- 5.4.1.5.6. Wnioskodawca powinien przy wykazywaniu zmian w wielkości produkcji i jej sprzedaży pamiętać o zachowaniu współmierności kosztów i przychodów.
- Przykład nr 4:* *operacja która polega na grodzeniu i wyposażeniu w wiaty pastwisk dla bydła mięsnego – czego efektem jest wzrost pogłowia stada bydła mięsnego. Planowana operacja spowoduje oprócz powiększenia sprzedaży żywca wołowego, wzrost kosztów związanych z tą działalnością czyli m.in. usług weterynaryjnych czy środków do konserwacji pasz.*
- 5.4.1.5.7. Jeżeli w arkuszach "Podatki", "Płatności", "Zakupy" lub "Sprzedaże" wystąpi różnica w wartości pomiędzy "okresem bazowym" a "docelowym", to konieczne jest wyjaśnienie tej sytuacji w kol. "Uwagi".
- 5.4.1.5.8. Zaplanowane powierzchnie upraw oraz stany średnie zwierząt związane z operacją będą podlegały kontroli ARiMR na potrzeby obliczenia zmiany wartości GVA.
- 5.4.2. Należy pamiętać, że realizacja operacji ma doprowadzić do wzrostu wartości dodanej brutto w gospodarstwie (GVA) co najmniej o 10%. Zakupy inwestycyjne nie wpływają jednak bezpośrednio na GVA. Powinny one doprowadzić albo do obniżenia kosztów albo do zwiększenia sprzedaży.
- 5.4.3. W biznesplanie nie można uwzględniać wahań podatków i dotacji jakie mogą wystąpić w przyszłości, np. spowodowanych zmianą stawek płatności związaną z kursem euro, czy też zmianą stawek podatku rolnego. Na potrzeby obliczenia GVA przyjmujemy stawki podatków i dopłat z ostatniego roku, dla którego w dniu składania wniosku stawki te zostały ogłoszone. Za niepoprawne będą uznawane wyjaśnienia typu: "kwota podatku uległa umorzeniu" lub "wzrost kwoty dotacji w związku z korzystniejszym kursem wymiany euro".
- 5.4.4. Jeżeli wzrost GVA osiągnąć jest w drodze powiększenia gospodarstwa to powiększenie to może nastąpić wyłącznie o działkę, która na dzień składania wniosku nie była w posiadaniu (zależnym bądź niezależnym) Wnioskodawcy.
- 5.4.5. Koszty i sprzedaże są uwzględniane w roku ich ponoszenia, jednakże:
- 5.4.5.1. W przypadku sadów i plantacji wieloletnich gatunków owocujących efektywnie dłużej niż 5 lat, będących przedmiotem operacji (dofinansowaniu podlega założenie plantacji) przychody roczne ze sprzedaży w okresie docelowym ustalamy jak dla plantacji w pełni plonującej. W podobny sposób ustalamy bieżące koszty utrzymania sadu (nawożenie, środki ochrony roślin, pielęgnacja).

Uwaga: *koszty założenia sadu lub plantacji wieloletniej będące przedmiotem operacji, takie jak: przygotowanie działki (poza karczowaniem poprzedniego sadu), ogrodzenie, materiał szkółkarski*

oraz koszty sadzenia tworzą wartość inwestycji i należy je wpisać do arkuszy związanych z inwestycjami.

- 5.4.5.2. W przypadku sadów, plantacji wieloletnich i szkółek drzew i krzewów owocowych i ozdobnych (istniejących w roku bazowym) niebędących przedmiotem operacji nie wykazujemy zmian w powierzchni, poziomie kosztów oraz przychodów w roku docelowym.
- 5.4.5.3. W przypadku działalności, z której otrzymujemy produkcję najwcześniej po dwóch latach (np. szkółki) przychody roczne ze sprzedaży ustalamy dzieląc przychody ze wszystkich lat użytkowania przez lata użytkowania od momentu założenia szkółki. W podobny sposób ustalamy bieżące koszty utrzymania szkółki (nawożenie, środki ochrony roślin, pielęgnacja).